

עין משפט‏
נר מצוה

בבא א ב מיי פ"ח מהל' מביה הל' יג סמג עשין פכ טו"ע ח"מ ס"י ר"ח סעף טו:
ל ג מיי פ"ב מהל' כניסין הלכה יא ועשין כשננות ובמ"מ סמג עשין פכ טו"ע ח"מ סימן קכג סעף ב:
לא ד מיי פ"י מהל' נחלות הל' א סמג עשין ו טו"ע ח"מ סימן קטע סעף ג:

רבינו גרשום

הגיעו: משחה. מדהת: והאנן תנן פחות משותת הגיעו עד שתות ינכה. והכא קא חסר רובע: מר קים ליה בגויה. ולא הויא כי' אלא חמיסר: דעדיפא כעשרים. כי היכי דקרקע אחרת קנל כי' הכי נמי הא שויא כעשרים דשפירא הגורלות: דקא צייית להדרי. למיפגל בגורל: גמרי ומקני להדרי. אצ"ג דאריך לא עלה גורלו קנל זה מזה: רב אמר בטלה מחלוקת. כלומר אותה מחלוקת שחלקו בטלה ליחלוק בדמיעיק' ויחלוקו בשוה: ושמואל אמר מקמצין. כל אחד מחלקו ויתנו לו עד שיהא חלקו גדול מחלק אחד מהם: הגוה בי תלתא. אחין או שותפין דקמו ואולי בי תרי מיניהו. שלא בפני השלישי ופלגי: התם. ודאי לא בטלה מחלוקת (התם) דכי נחתי אדעתא דבי תלתא נחתי לחלק ג' חלקים לפלגי בשוה אבל הכא לא נחתי אדעתא דבי תלתא ומשום הכי בטלה מחלוקת: אלמא קא דינא. כלומר כל מה שחלקו מקיים הוא ולא אפשר בחזרה: אפילו בסאה אחרונה. ואם איחא דקם דינא אמאי מפז' למיהדר ביה והא אתני ליה הכור שלם:

קו:

ושמואל אמר מקמצין. פ"ה שיתן לו כל אחד שלש וחלקו ומשמע מתוך פירושו שלא בגורל וקשה דלמה יגרע הוא שהם נטלו בגורל והם יתנו מה שירצו בלא גורל ולימא להו מעלינן להו כנכסי דבר מריון ^(א) וקי"ל כרב יוסף בפ"ק (לעיל דף י: ושם) ואפי" בגורל אין לו להטיל עם כל אחד ואחד בפני עצמו אלא עם שניהם יחד כדי שיפול לו חלק בצמ אחת^א אלא מפרש ר"י מקמאים כגון אם יש להן שלש שדות ולקחו כל אחד שדה והשלישית חלקו וכשצא אחיהם יפילו גורל על כל השדות ובאחיה שיפול גורלו יזכה ולענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישית לחלקו וזו הראשונים בחלקם כמו שהיו הראשונים מתחלה ואפילו נפל לו שדה שהיה של אחד מהן מכל מקום לא יחלקו כל המותר אלא שדה שלישית שהיה נמצא לזה ומנחה לזה יהיה כצמחלה ושדה שניה יחלקו^ב וכן הני ^(ט) צר תלת דקיימי ואזול תרי מיניהו ופלוג פירוש כשנפל לזה שדה ולזה שדה ושדה שלישית נשארה כשיצא שלשי יפילו גורל על הכל ואם יפול אותו שדה הנשאר לחלקו וזו הראשונים בחלקם ולא כפ"ה דמועלת מחלוקתם לגמרי אף לשלישי ואע"ג דפלוג בלא דעמיה ומה שהציא ראייה אינה ראייה דהתם צמטלטלין אבל במקרקעי דשייך קפידא צרוחות אין אחד יכול לחלוק בלא דעת צברו כדאמרין באלמנה ניזונת (כמוצות דף ק. ושם) יתומים שצאו לחלוק בנכסי אביהן כו' משמע התם דאי לאו משום מה כח צית דין יפה הוה אמיינא אע"ג דלא טעו הגדילו יכולין למחות צרוחות והכא דלא שייך מה כח צ"ד יפה למה לא יוכל למחות כי פלג חד בלא דעתא דחבצירה ומיהו לפר"י דמפרש התם דבורין להן חלק יפה בלא גורל קאמר לא קשיא מידי לפ"ה דאי לאו מה כח צ"ד יפה לא הוה מהני בלא גורל אבל בגורל מהני ואפילו בלא מה כח צ"ד יפה [וחלקין] ואפילו לפירוש ר"ת דע"י גורל קאמר איכא למימר דהתם ודאי שהיתומין קטנים ואין אחד מהן מוצע לחלוק אי לאו מה כח צ"ד יפה היו יכולין למחות אבל אם אחד מהן גדול ומוצע לחלקו כי הכא בלא כח צ"ד יפה חולקין^ו:

כו' היינו טעמא דלא צריך כולי האי משום דגמרי בצלבז שלם ומקנו למי שיעלה הגורל מיד מהני גמרי דלא גמרי ומהני דציהיא הנאה דלייטי להדדי וגשמעין אז לזה לחלקו בגורל כדי שיטול כל אחד חלקו בפני עצמו דאינן חפצים עוד בשותפות הלכך אין רוזין שיהא עוד עכוז בצבר וגמרו ומקנו אהדדי. כן זקוק אני לפרש שהרי אין כתוב בספרים אלא אמר רב אשי הלכך לא צא לסתור טעמו של ר' אלעזר אלא לתרצו: **שני אחין שחלקו**. קרקעות: **בטלה מחלוקת**. ויחלקו לבתחלה בשלשה חלקים ובגורל דנהי נמי דנפל גורל לאחד מהן כולן הני מילי היכא דחלקו כראוי אבל היכא דכל אחד נטל יותר מחלקו חלוקה בטעות הוא והדרא: **מקמלין**. נוטל כל אחד שליש מחלקו ונותנין לזה כגון שירשו שש שדות ונטלו זה שלש וזה שלש וצא להן אח זה נתן לו שדה אחת וזה נתן לו שדה אחת הרי לכל אחד שני שדות והנם שוים: **הדר דינא**. כלומר חזרת החלוקה בשביל שנטלו חלקם שלא מדעת אח השלישי: **אלא מעסה הני** **צי סלסא**. אחין או שותפין דקיימי ואזול צי תרי מיניהו ופלוג בלא ידיעת השלישי בשלשה חלקים בפני שלשה צית דין הדיוטות כדאמרין באלו מציאות ^(ב"מ דף ג:): **הכי נמי דבטלה מחלוקת**. כשיצא השלישי ויאמר איני חפץ צהך חלוקה בתמיה. מהכא שמעינן דפשיטא להו דתלתא אחים או תלתא שותפין אי נמי תרי אחי או תרי שותפי כדמוכח באלו מציאות ^(שם דף לא:) באיסור ורב ספרא דעבוד עיסקא צהדי הדדי והלך רב ספרא ופלג בלא דעתא דאיסור באפי תרי כו' ופלג חד בלא דעתא דחבצירה וכוון דפלג בלא דעתא דחבצירה באפי תלתא ואית ליה סהדי דפלג כדאמרין באלו מציאות מתקיים החלוקה ואין חבצירו יכול לערער עליה ואם חלק שלא בפני צית דין לא כלום הוא ומה שהשציחו הנכסים השציחו לאמנע. והני מילי מידי דצריך שומא אבל חלוקת מעות דלא צריך שומא אין צריך לחלוק בפני צ"ד: **אדעסא דצי סלסא**. בשלשה חלקים חלקו הכל דמטי לכל חד חלק הראוי לו הלכך לדעתו לא חיישינן דאילו הוה הכא נמי הוה פליג בגורל אבל הכא דאגלאי מילתא לבסוף דנטל יותר מדאי טעות הוא ובטלה מחלוקת: **ושמואל דאמר מקמלין אלמא קם דינא**. דכל מי שנוטל דבר הראוי לו אלא שאינו נוטל כשיעור הראוי לו אלא יותר וה"ה לפחות קאמר שמואל מדאי דתפיס תפיס אי הכי אמאי אמר שמואל יכול לחזור צו מוכר ואפילו צסאה אחרונה ומוציא מיד הלוקח כ"ט סאין שבאו כבר לידו ואמאי הא כיון דהוה ראוי לטוול כור כדאמתי ליה מוכר צמה שזכה כבר יזכה אף על גב דלא צא לידו כשיעור הראוי לו אלא לאו שמע מינה דהדר דינא היכא דנטל פחות וכל שכן היכא דנטל יותר כדלעיל וקשיא דשמואל אדשמואל:

בית כור פרק שביעי בבא בתרא

והא עשרים אמר לי. ולדעת כן אמר לי כך שישלים לי הפחת משדה אחר או ינכה לי מן הדמים דלדעת כן אמר לי עשרים שהוא עצמו היה סבור דהויא כ' ועל מנת להשלים לי מדת כ' אמר לי עשרים: **א"ל** אביי מני למימר לך דהאי דקאמר כ' לא לתת לך כ' שהרי גם

הוא היה יודע שאין צעדה אלא חמיסר אלא דעדיפא כעשרין של שדה אחר אמר לך ולהשציח מקמו אמר כן: **סניא ר' יוסי אומר** נו'. אידי דליירי צמתינ' צמוכר קרקע לתצירו צמדה ומנא יומר מכדי מדתו דמחזיר ולא אמרינן בטל המכר נקט נמי להך דאיחמר לקמן שני אחין שחלקו וצא להן אח דקאמר שמואל מקמלין מחזיר את מה שש לו יותר דומיא דצמתינ' ואגב גררא דהסיא קתני צרישא הך צרייתא לאשמועינן דחלוקה בגורל קינא דעלה פליגי רב ושמואל היכא דחלקו וצא להן אח דדמיא להך דר' יוסי שלא עלה הגורל לכוין: **האחין שחלקו**. ציררו שנים ושלשה חלקין שוין ואח"כ יפילו גורלות וה"ה לשותפין: **כיון שעלה** נו'. שנפל הגורל על אחד מהם והוצרך חלקו: **קנו כולן**. כלומר זה קנה לגמרי בגורל ולא יוכלו לחזור צו ואם הם שנים זה קנה חלקו שנפל עליו הגורל וגם חצירו קנה דעל מי יפול גורל שני כי אם על השני ואם ג' אותו שנפל לו הגורל קנה חלקו והשנים קנו צין שניהם שני החלקים לחלקו ציייהם כל שעה שירצו אף לחלקו צענין אחד ואחר כך יפילו גורלות ומיהו היכא דנפל הגורל לכוין פשיטא דקנו כולן ואע"ג דלא אחזק כל אחד בשלו דכיון דמוחזקין ועומדין הן כולן בכל הקרקע אין מצרר לכל אחד חלקו המגיעו (ולא שגא קרקע ולא שגא מטלטלין כיון שעלה הגורל לזה קנה חצרו כמו כן חלקו המגיעו מיד בלא נפילת גורל דהא לא מפליג גמרא צין מקרקעי למטלטלין הכא מיד): **מ"ט**. צמאי קנו הרי לא נפל גורל ולא החזיקו כל אחד בשלו עד"ן דאי אחזק מאי למימרא: **בקלפי ואורים ותומים**. כדאמרין ציש נוטלין (לקמן דף קכב). אלעזר מלושבז אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדין לפניו קלפי של שבטים וקלפי של מחומין מונחין לפניו והיה מכוין צרות הקודש כו': **אמר רב אשי** לעולם כתחלת ארץ ישראל קונה גורל ודקשיא לך אי מה להלן דמהני אפילו היכא דלא גמרי ומקנו למי שיעלה הגורל מיד מהני גמר דעתם עם הגורל באורים ותומים חפצים עוד בשותפות הלכך אין רוזין שיהא עוד עכוז בצבר וגמרו ומקנו אהדדי. כן זקוק אני לפרש שהרי אין כתוב בספרים אלא אמר רב אשי הלכך לא צא לסתור טעמו של ר' אלעזר אלא לתרצו: **שני אחין שחלקו**. קרקעות: **בטלה מחלוקת**. ויחלקו לבתחלה בשלשה חלקים ובגורל דנהי נמי דנפל גורל לאחד מהן כולן הני מילי היכא דחלקו כראוי אבל היכא דכל אחד נטל יותר מחלקו חלוקה בטעות הוא והדרא: **מקמלין**. נוטל כל אחד שליש מחלקו ונותנין לזה כגון שירשו שש שדות ונטלו זה שלש וזה שלש וצא להן אח זה נתן לו שדה אחת וזה נתן לו שדה אחת הרי לכל אחד שני שדות והנם שוים: **הדר דינא**. כלומר חזרת החלוקה בשביל שנטלו חלקם שלא מדעת אח השלישי: **אלא מעסה הני** **צי סלסא**. אחין או שותפין דקיימי ואזול צי תרי מיניהו ופלוג בלא ידיעת השלישי בשלשה חלקים בפני שלשה צית דין הדיוטות כדאמרין באלו מציאות ^(ב"מ דף ג:): **הכי נמי דבטלה מחלוקת**. כשיצא השלישי ויאמר איני חפץ צהך חלוקה בתמיה. מהכא שמעינן דפשיטא להו דתלתא אחים או תלתא שותפין אי נמי תרי אחי או תרי שותפי כדמוכח באלו מציאות ^(שם דף לא:) באיסור ורב ספרא דעבוד עיסקא צהדי הדדי והלך רב ספרא ופלג בלא דעתא דאיסור באפי תרי כו' ופלג חד בלא דעתא דחבצירה וכוון דפלג בלא דעתא דחבצירה באפי תלתא ואית ליה סהדי דפלג כדאמרין באלו מציאות מתקיים החלוקה ואין חבצירו יכול לערער עליה ואם חלק שלא בפני צית דין לא כלום הוא ומה שהשציחו הנכסים השציחו לאמנע. והני מילי מידי דצריך שומא אבל חלוקת מעות דלא צריך שומא אין צריך לחלוק בפני צ"ד: **אדעסא דצי סלסא**. בשלשה חלקים חלקו הכל דמטי לכל חד חלק הראוי לו הלכך לדעתו לא חיישינן דאילו הוה הכא נמי הוה פליג בגורל אבל הכא דאגלאי מילתא לבסוף דנטל יותר מדאי טעות הוא ובטלה מחלוקת: **ושמואל דאמר מקמלין אלמא קם דינא**. דכל מי שנוטל דבר הראוי לו אלא שאינו נוטל כשיעור הראוי לו אלא יותר וה"ה לפחות קאמר שמואל מדאי דתפיס תפיס אי הכי אמאי אמר שמואל יכול לחזור צו מוכר ואפילו צסאה אחרונה ומוציא מיד הלוקח כ"ט סאין שבאו כבר לידו ואמאי הא כיון דהוה ראוי לטוול כור כדאמתי ליה מוכר צמה שזכה כבר יזכה אף על גב דלא צא לידו כשיעור הראוי לו אלא לאו שמע מינה דהדר דינא היכא דנטל פחות וכל שכן היכא דנטל יותר כדלעיל וקשיא דשמואל אדשמואל:

ומשני

מסורת הש"ס

(א) (ב"ק ט, א.) (ג) צ"ל ואזיל חד כ"ה כס"א. רש"י, ג) לעיל פו: קה. נצ"מ קכז, (ד) נוע"ט מוס' גיטין לג. ד"ה צ"ד.

‏

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ושמואל וכו' דקיימא לן וכו' כמו שהיו מתחלה כ"ל ותיבת הראשונים נמחק: (ב) בא"ד וכן הני בי תלתא דקיימי ואזול בי תרי:

‏

מוסף רש"י

כור בשלישם אני מוכר לך. לר"ן היה לו למעט כנגד דמי הכור ולא נמסין שיהא זה קונה פחות מכויר ולא יותר מכור אלא כור צמטוס מקנא לו לא פחות ולא יותר, הלכך אם משך ואע"פ שפסק ואפילו צרשות לוקח ובעלו של לוקח לא קנה עד שיהא הכור מצויד טול, דהכא מדידה מנכבא הואיל והקפיד ממכירה פחות וצמטוס מכויר, ומשום הכי יכול לחזור צו מכל המכירה, אפילו כשנמדד לו כ"ט סאין חזר הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה, ואע"פ שמשך הכ"ט סאין אינה משיכה מעליה, דכור זה חד מקח הוא ועד דמשך טוילה לא קני כדאמרין בפרק הובב (מו). דהיכא דמכר לו חמור בצרה ובעל ומשך את הפרה ולא משך את הטלה שניהם יכולין לחזור צמס משום דלא חיי משיכה מעליהם (לשיל פה) ובע"ז ב"מ קכז. ראשון ראשון קנה. כיון דא"ל סאה נכסל כל סאה וסאה הוה ליה חד מקח ומשיכת כל אחת קנאה ^(ב"מ קכז) שכל אחד מכירה בפני עצמו הוה ונגזן דהויא מדה דלוקח ובסימנא, דקני ליה כליו, א"ג צרשות מוכר וכטון דא"ל מעיקרא יקנה לך בלך כרשומי (לשיל פה).

‏

מוסף תוספות

א. [מן]הטעם הם נותנים לו במפורז והם נוטלים חלקם במכונס, וכי בשביל שלא היה שם בשעת חלוקתם הפסיד את זכותו. ש. ב. ורב סבר בטלה מחלוקת וידין שבא האח הג' יכול כל אחד לומר נחזור גם אנחנו ונחלוק בגורל עם זה והאח הג' לפי שבטלה מחלוקת כיוון שלא היה זה הג' עמנו במחלוקתונו. שם.